

Tuija Metsäaho

Tilastokieli eläväksi

OSAATKO HYÖDYNTÄÄ TILASTOJA JA
KERTOAA MAAILMASTA NIIDEN TAKANA?

Toukokuu 2021

Tilastokieli eläväksi

Kun käytämme tekstin pohjana tilastoja – lukuja ja numeroita – pitää kertoa maailmasta tilastojen takana. Hyvin herkästi kuvaamme käppyröitä, pylväitä ja käyriä tähän tapaan:

Uusien autojen myyntikäyrä on nousussa.

Omakotitalojen kauppa on hiipunut.

Ruisleivän kulutus on lisääntynyt.

Esimerkit ovat tällöisenään melko epämääräisiä. Tekstissä on hyvä pyrkiä havainnollistamaan, mitä käppyrä tai käyrä ilmaisee. Mitä luku kertoo konkreettisesti?

Ihmiset ostivat keväällä uusia autoja enemmän kuin vuosi sitten.

Omakotitalot eivät houkuttele ostajia enää samaan tapaan kuin edellisenä vuonna.

Kuluttajat hankkivat pöytänsä entistä useammin ruisleipää vaalean leivän sijaan.

Näidenkin esimerkkien tukena voi esittää lisäksi taulukon, jossa on tarkat luvut. Varsinaisessa tekstissä viitataan lukuihin ja kerrotaan taulukoista havainnollisesti.

Puolenkymmentä, varttikilo

Kun ilmaistaan tekstissä lukuja, voi miettiä, mikä on riittävä tarkkuus. Kun käytetään numeroita, ilmaisu on tarkka: 100 tai 1 000. Jos ne kirjoittaa numeroin, sata tai tuhat, ilmaisu on hiukan epämääräisempi. Edessä voi olla vielä pyöristämistä kuvaava sana, kuten lähes, alle, runsas, noin, melkein.

Lukijan on helpompi ymmärtää kokonaisia lukuja kuin tarkkoja desimaalilukuja. Vältä kuitenkin liian epämääräisiä ja tulkinnanvaraisia lukuja.

Myrkkynuume saattanut tappaa nuoria Suomessa epäiltyä enemmän – Turun lisäksi Helsingissäkin ehkä puolenkymmentä uhria. (Turun Sanomat 30.4.2021)

Saisinko varttikilon jauhelihaa?

Kuinka paljon on puolenkymmentä? Viisi. Entä varttikilo? 250 grammaa. Lukija tai kuulija joutuu ratkomaan ensin päässään, mikä luku on kyseessä.

Seuraavat esimerkit ovat mahdollisimman havainnollisia:

Eeva polttaa puoli askia tupakkaa päivässä. Hän ajattelee, että eihän se ole kuin vitosen päivässä. Jos kuukaudessa on keskimäärin 30 päivää, se tekee 150 euroa kuukaudessa. Vuodessa Eevan tupakoihin kuluu 1 800 euroa. Sillä saisi jo kolme etelänmatkaa tai sähköpyörän.

Riina on yksinyrittäjä ja syö lounasta työhuoneen läheisissä ravintoloissa päivittäin. Keskimäärin hän maksaa lounaasta 11 euroa. Jos kuukaudessa on 20 arkipäivää, lounaisiin kuluu 220 euroa kuukaudessa ja reilut 2 400 euroa vuodessa. Kesälomaa ei ole laskettu mukaan. Parvekelasitus Riinan asuntoon maksaa saman verran.

Lukija haluaa suhteuttaa asiat itselleen tuttuihin asioihin, siksi on tärkeää antaa konkreettisia vertauksia. Kuukausi- tai vuosituloja suurempia summia on vaikea hahmottaa.

Lähde: Tekstintekijän käsikirja,
Salli Kankaanpää, Aino Piehl